श्रीः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।

वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

श्रीनिवासरामानुजमहादेशिकैः (मैसूर आण्डवन्) अनुगृहीतम्

॥ श्रीमन्निगमान्तमहादेशिकवैभवशतकम् ॥

This document has been prepared by*

Sunder Kidambi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness *śrīmad āṇḍavan* of *śrīraṅgam*

*This was typeset using LaTeX and the **skt** font.

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ श्रीमन्निगमान्तमहादेशिकवैभवशतकम् ॥

श्रीमान् वेङ्कटनाथार्यः कवितार्किककेसरी।
वेदान्ताचार्यवर्यो मे सन्निधत्तां सदा हृदि॥

यत्कृपालेशमात्रेण सदोल्लसति सन्मतिः।
वेदान्तदेशिकमणिः सन्निधत्तां सदा हृदि॥

यदाकृत्या घण्टा वृषगिरिपसङ्कल्पविहिता
कुले वैश्वामित्रे सदयमुदयं प्राप भुवने।
सदारामं विश्वप्रियमतिविरक्तं तमनघम्
गुरुं वेदान्तार्यं सुचरितमुपासेऽनवरतम्॥ १ ॥

नभस्यश्रोणायां विबुधजनभाग्यात् समुदितः
सुतोऽनन्तार्यस्य प्रथितगुणभूमा कविवरः।
नुतः काञ्च्यां सर्वैरपि च वरदेनाहितमतिः
गुरुं वेदान्तार्यं तमहमनिशं यामि शरणम्॥ २ ॥

यस्यानन्तार्यसूरिः व्यतनुत विहितं जातकर्मादि तातः
तोतारम्बाहृदब्जं विकसितमभवत् यस्य लीलाविलासैः।
बन्धुं विश्वस्य सन्तं सकलनिगमवाग्बन्धुमानन्दसिन्धुम्
वन्दे वेदान्तसूरिं भवजलधितरिं श्रेयसामाकरं तम्॥ ३ ॥

संसारार्णवमग्नमादृशजनोत्ताराय योऽवातरत्
अङ्घ्रिभ्यामवनौ चचार विबुधोत्तंसोंऽहसां ध्वंसकः।
श्रीरामानुजसम्प्रदायमनघं संस्थाप्य सर्वार्थदम्
श्रीमद्वैष्णवसन्ततिं सुविशदं योऽवर्धयत्तं भजे॥ ४ ॥

चूडाकर्म चकार यस्य जनको वर्षे तृतीये शुभे
विद्यारम्भनिदानमक्षरचयं सामोदमन्वग्रहीत्।

www.prapatti.com

बालं वारिजनेत्रपौत्रममलं श्रद्धानिधिं तं गुरुम्
प्रत्युत्पन्नमतिं नमामि महितं वेदाञ्चलार्यं सदा॥ ५ ॥

आत्रेयेण च मातुलेन सहितो रामानुजार्येण यः
वात्स्यश्रीवरदार्यसन्निधिमगात् बाल्ये कदाचित् सुधीः।
प्राचार्यस्य कृपाकटाक्षमहितं त्रैविद्यमान्यो भवे-
त्याशीर्वादमवाप्य मङ्गलनिधिः रेजे तमेवाश्रये॥ ६ ॥

तातोऽनन्तगुणोज्वलो बुधवरोऽनन्तार्यसूरिर्मुदा
प्राप्ते चाष्टमवत्सरे गुणनिधेर्यस्याकृतोपायनम्।
प्राज्ञो ब्रह्मविदुत्तमस्समभवत् यो ब्रह्मचर्योऽज्वलः
आम्नायान्तगुरुं तमन्वहमहं श्रेयोऽम्बुवाहं भजे॥ ७ ॥

आम्नायानखिलान् स्वमातुलकृपाभूम्नाग्रहीत् यः तदा
सर्वोपादृतवेदपाठपुनरुच्चारानपेक्षो बभौ।
तत्तादृङ्घृतिमान् स्वधर्मनिरतः स्वाङ्गान् समग्रान् दधौ
तं विद्यानिधिमागमाञ्चलगुरुं विद्याधिगत्यै श्रये॥ ८ ॥

कन्यां मान्यकुलोद्भवां अनुपमां रूपादिसल्लक्षणैः
युक्तां श्रद्धधतीं क्रियासु विमलास्वाजानशुद्धां शुभाम्।
स्तुत्यां यः परिणीय शास्त्रविहिते रेमे गृहस्थाश्रमे
तं वन्दे निगमान्तदेशिकमहं सत्कर्मसंसिद्धये॥ ९ ॥

विंशत्यब्दवयःप्रमाणसमये सन्दर्शनीयोऽखिलैः
मीमांसादिसमस्तशास्त्रविशदप्रज्ञो बभौ यो गुरुः।
त्रिंशद्वारममोघवाग्विलसितैः श्रीभाष्यमाश्रावयत्
तं तत्त्वैकनिकेतनं श्रुतिशिरस्सूरिं भजाम्यन्वहम्॥ १० ॥

श्रीरामानुजदेशिकोत्तममणेः आत्रेयगोत्राञ्चितात्
संप्राप्यामलवेदशीर्षयुगलं मन्त्रं च गारुत्मतम्।
गत्वाहीन्द्रपुरीं ततो मनुमिमं ध्यायन् सुपर्णं श्रितः
तुष्टेनाप च तेन यो हयशिरोमन्त्रं तमाभावये॥ ११ ॥

www.prapatti.com

योगी ज्ञाननिधिः विरक्तिमहितो भक्त्युज्वलो यो गुरुः
ध्यायन्नोषधभूधरे नरहरेः पार्श्वे तुरङ्गाननम्।
आनन्दाश्रुविलोचनो विरुरुचे लालासुधाप्यायितम्
यं चक्रे सुविबोधहेतुममलं तं भावये देशिकम्॥ १२॥

स्तोत्रं वाजिमुखस्य यो व्यरचयत् सर्वाभिरामं तथा
पक्षीन्द्रस्य समस्तसिद्धिफलदां पञ्चाशतं चाद्भुताम्।
तत्तद्देवकृताज्ञया सुमनसां प्रीत्यै च पञ्चाशतम्
देवाधीशितुरच्युतस्य शतकं तं देशिकेन्द्रं भजे॥ १३॥

गाथां रत्नत्रयेद्धां नवमणिरुचिरांडोळिकागाथिकां च
गाथां कन्तुप्रधानां सुललितघुटिकागाथिकामप्यपूर्वाम्।
कौबेराक्षिप्रमोदोद्वहन सुमधुरां हास्ययुक्तां च गाथाम्
सर्वालङ्कारसूतिं व्यतनुत कुशलो यस्तमाचार्यमीडे॥ १४॥

तत्रैव प्रतिपक्षभङ्गमपरं चक्रेऽद्भुतं यो मुदा
गद्यं राघवपुङ्गवस्य मुरळीलोलस्तुतिं चेष्टदाम्।
मन्दामन्दविबोधनैकनिपुणं तं सर्वविद्याचणम्
श्रीमद्वेङ्कटनाथदेशिकमहं सेवे पुमर्थप्रदम्॥ १५॥

तस्मात् गोपपुरीमवाप्य सुभगां देहळ्यधीशं च यः
स्तुत्वा सम्यगुदारधीविलसितैः पद्यैस्सदामोदकैः।
काञ्चीं तामुपगम्य तत्र वरदं देवैस्सदाभिष्टुतम्
संसेव्याथ निजं निवासमगमत् तं भावये देशिकम्॥ १६॥

हृद्यां श्रीचिह्नमालां प्रपदनमहितां गाथिकां द्वादशाढ्याम्
गाथां भाषाप्रक्लृप्तां अनितरसुलभां यो वितेने विचित्राम्।
चर्यामाचार्यजुष्टां व्यरचयदुचितां पञ्चकालात्मकान्ताम्
तं त्र्य्यन्तार्यवर्यं सुमनसमनघं संश्रयेऽनन्यभक्त्या॥ १७॥

यस्तम्बेरमशैलवैभवमथो गाथार्थपञ्चार्थकम्
गम्भीरां स्तुतिमष्टबाहुविषयां रम्यं नृहर्यष्टकम्।

www.prapatti.com

चक्रे भव्ययथोक्तकारिविषयं स्तोत्रं यथोक्तक्रियः
वेदान्तार्यमहं भजामि विबुधोत्तंसं गुरुं तं सदा॥ १८ ॥

यो दूरिकृतवान् श्रितान्धतमसं दीपप्रकाशस्य च
स्तुत्या सङ्करपुङ्गवस्य महितं स्तोत्रं व्यधाद्धीर्यदं।
हेतीशस्तुतिं आयुधस्तुतिवरां आस्वादनीयां बुधैः
विद्वद्बृन्दसमीडितं श्रुतिशिरोभूषं दधे चेतसि॥ १९ ॥

मध्येकाञ्चि करीन्द्रशैलतिलकं नित्यं स्तुवन् आर्तिहम्
देवादेशमुदीरयन् भुवमिमां वैकुण्ठमेवाकरोत्।
सद्भ्यश्चोत्तममर्थजातमखिलं यो बोधयन् तैर्नुतः
निन्ये कालमुपासिषीय विबुधं तं देवचूडागुरुम्॥ २० ॥

काञ्च्या निर्गत्य शिष्यैस्सह शुभचरितैः शेषशैलं प्रयातः
तत्रत्य स्वामितीर्थे सुकृतिपरिचिते नित्यकृत्यं समाप्य।
सम्पश्यन् श्रीनिधिं यः पुलकितवपुरापादचूडं तदीयैः
कारुण्याम्भोधिविचीसहचरनयनान्तैश्च दृष्टस्तमीडे॥ २१ ॥

शेषाशेषाननाभिष्टुति महितसुधास्यन्दिसूक्तिप्रकर्षाम्
वैदुष्यस्वर्णवीक्षाविरचितनिकषप्रस्तरां स्निग्धगुम्भाम्।
श्रेयस्सूतिं बुधानां स्तुतिमकृत कविर्यश्च भव्यां दयायाः
वाणीविश्रान्तिभूमिं श्रुतिशिखरगुरुं तं भजेऽनन्यचेताः॥ २२ ॥

विष्णोः स्थानानि गत्वोत्तरदिगुपगतान्यध्युवासात्तभूमा
तत्तत्क्षेत्राधिदेवान् व्यनमदतिमुदा भक्तिकम्रोऽथ मत्वा।
क्षेत्राण्यन्यानि लोके नहि नहि समतां यान्ति काञ्च्येति भूयः
स्वक्षेत्रं प्राप यस्तं प्रविमलमनसं वेदचूडार्यमीडे॥ २३ ॥

काञ्च्यामाचार्यवर्ये निवसति च कुदृङ्मस्करी कश्चिदेतम्
वादार्थं त्वाह्वयत् सप्रविमलवचसा लीलया तं जिगाय।
तादृक् ज्ञानामृताब्धिं तदनु सुविदितो मानयन् दिव्यशक्तिम्
विद्यारण्यो वरेण्यः स्तुतिपरमलिखत् यस्य पत्रं भजे तम्॥ २४ ॥

पद्यैः प्रैषयदञ्जसा प्रतिवचस्तस्मै विरक्त्युन्मुखैः
 सोऽप्येतं विविधैः क्रमैः सुविदितो मेनेऽवतारं हरेः।
वैराग्यैकनिधिं तृणीकृतमहीपालं त्वनन्याश्रयम्
 वेदान्तार्यमपारधीजलनिधिं तं वादिसिंहं भजे॥ २५ ॥

श्रीरङ्गेश्वरशासनं बुधवरैः सम्प्रेषितं मानयन्
 वाद्युन्मादमपोह्य सत्पथमुपादेष्टुं तदा प्रस्थितः।
कावेर्या विधिवद्विधाय सकलं नित्याह्निकं दर्शनम्
 देवस्याकृत यस्तमेमि भगवद्ध्यानात्तसोपानतः॥ २६ ॥

श्रीरङ्गेशकृपाकटाक्षमहितः सम्प्राप्य सद्भूषिताम्
 आस्थानीमजयच्च वादिनमहंकारोद्धतं प्रज्ञया।
तत्काले शतदूषणीं व्यरचयत् सिद्धान्तसंरक्षिणीम्
 यस्तं देशिकमाश्रये कविमणिं वादीभपञ्चाननम्॥ २७ ॥

गोष्ठ्यां श्रीरङ्गनेत्रा सबहुमतिसुधीवृन्दविद्योतमानः
 मध्येरङ्गं वसात्र श्रुतिशिखरयुगार्थप्रवक्तेति भूत्वा।
आदिष्टो हृष्टचेताः कतिचनदिवसानर्थमाम्नायगूढम्
 सद्भ्योऽभीष्टं प्रवक्ष्यन्नवसदधिपुरं यस्तमार्यं प्रपद्ये॥ २८ ॥

वेदान्तद्वयमत्र रङ्गसविधे प्रख्यापयन् सत्कृतीः
 व्यातन्वन् वसतात् त्वमित्यभिदधे स्वप्ने यतीन्द्रस्स्वयम्।
यस्मै रङ्गहृदन्तरङ्गितहृदे सौभाग्यमातन्वते
 योगीन्द्राङ्घ्रिपयोजभृङ्गमिह तं वन्दे मुकुन्दप्रियम्॥ २९ ॥

दृष्ट्वा श्रीरङ्गनेता सदसि च निगमव्याक्रियानैपुणीं ताम्
 वेदान्ताचार्यसंज्ञां व्यतरदतिमुदा यस्य विद्याधिनेतुः।
यस्मै यं रङ्गनेत्र्यप्यजगणदवनौ सर्वतन्त्रस्वतन्त्रम्
 त्रय्यन्तार्यं तमीड्यं जनिपथरुगदङ्कारवर्यं प्रपद्ये॥ ३० ॥

योगक्षेमैकहेतुं सकलतनुभृतां विश्वसौभाग्यधेनुम्
 सद्भिर्नित्यानुभाव्यां प्रसदनमहितां सर्वलावण्यपण्याम्।

www.prapatti.com

देवीमस्तौद्धरित्रीं सरसिजनिलयां चोद्धरित्रीं भवाब्धेः
यो लक्ष्मीवीक्षितान्तर्हृदयसारसिरजस्तं श्रये वेङ्कटेशम्॥ ३१ ॥

नीळायास्तुतिमद्भुतां सुमधुरां गुण्यां गभीरार्थदाम्
देवेशस्य दशावतारमहिमादर्शां स्तुतिं चादरात्।
भक्ताभीष्टफलप्रदां व्यरचयत् नित्याभिगेयां शुभाम्
यस्तं शान्तिदयादिभूपमनिशं वेदान्तसूरिं भजे॥ ३२ ॥

क्षान्त्यौदार्यगुणोज्वलो बुधवरैरभ्यर्थितो यो गुरुः
श्रीरामानुजसंयमीद्रविजयोत्तंसां व्यधात् सप्ततिम्।
तं योगीन्द्रदयैकपात्रमखिलप्रत्यर्थिवित्रासिनम्
श्रीमद्वेङ्कटनाथमस्मदवनार्थात्तावतारं भजे॥ ३३ ॥

चित्रं शुद्धं विधार्यं सहृदयहृदये तत्वसन्दर्शनेद्धम्
स्निग्धं गम्भीरभावं सकलकुशलदं स्रग्धरावृत्तक्लृप्तम्।
सार्वज्ञ्याभिप्रकाशं कृतिमणितरलं तत्वमुक्ताकलापम्
व्यातेने यस्तमभ्येम्यसदृशकृतिनं सर्वतन्त्रस्वतन्त्रम्॥ ३४ ॥

संसाराब्धिनिमग्नसाधुजनतासंरक्षणैकव्रती
रम्यं सारविवेचकाधिकरणादर्शं च सारावळिम्।
मीमांसापदरक्षिणीं च रुचिरां यस्तत्वटीकां व्यधात्
तं वेदान्तगुरूत्तमं प्रणिपताम्याजानशुद्धं विभुम्॥ ३५ ॥

तात्पर्यज्योत्स्निकां यं कुदृशमततमःकर्शिनीं सुप्रसिद्धाम्
श्रीगीताभाष्यभावोदधिमथनसुधापूर्णचन्द्रो वितेने।
संख्यावद्विश्वरक्षाकरणपटुमतिः वादिगर्वापनेता
तं त्रय्यन्तार्यवर्यं कविकथकहरिं संश्रयेऽनन्यचेताः॥ ३६ ॥

सर्वाभीष्टार्थसिद्धिं सकलविबुधजीवातुमादर्शनीयाम्
चक्रे सर्वार्थसिद्धिं तदनुकृतिमणिं न्यायसिद्धाञ्जनं च।
आम्नायान्तानुसारात् विमतपरिहृतेः न्यायशुद्धिं च नव्याम्
यः श्रीवेदान्तसूरिः तमहमनुकलं भावयाम्यन्तरङ्गे॥ ३७ ॥

www.prapatti.com

गम्भीरार्थप्रकाशां विकसितसुमनोवासितां योऽतिरम्याम्
मुख्यामीशाधिवास्यां अकृतकवचनोत्तंसितां व्याचकार।
संसाराग्निप्रदीप्तिव्यपगततनुभृत्प्राणसञ्जीविनीं तम्
संसेवे वेदचूडागुरुवरमनिशं सर्वतन्त्रस्वतन्त्रम्॥ ३८॥

चक्रे यः पञ्चकालक्रमविधिमहितां पाञ्चरात्राभिरक्षाम्
तद्रीत्यैवाचरन्तं स्वपरहितपरं चाश्रितैः कारयन्तम्।
श्रीमद्गीतार्थसङ्ग्राहकपरमकृतेः यामुनेय्याश्च रक्षाम्
कुर्वाणं चिन्तयामि प्रथितकविघटापञ्चवक्त्रं प्रगल्भम्॥ ३९॥

प्राप्तः कैश्चिद्विरोधः कुनयमतियुतैः शङ्खचक्राङ्कनादेः
सर्वांस्तान् खण्डयित्वा निजपथमनयत् सच्चरित्रस्य रक्षाम्।
व्यातानीत् वेदसम्मत्युपचितमहिमोत्कर्षमुर्व्यां सुधीन्द्रः
तं वेदान्तार्यवर्यं हयमुखदयितं देशिकेन्द्रं प्रपद्ये॥ ४०॥

बाह्याभ्यन्तरपश्यतोहरकृतां बाधां समुत्सादयन्
निक्षेपस्य समग्ररक्षणकृतिं रक्षां रहस्यस्य च।
चक्रे यः कवितार्किकद्विपहरिः त्रय्यन्तपारङ्गतः
वन्दे तं गुरुवादिहंसमुदिराचार्यान्तरङ्गं गुरुम्॥ ४१॥

व्याचष्ट न्यासविद्याविवृतिसहकृतां न्यासविंशत्यभिख्याम्
तद्वन्न्यासप्रधानं निरवधिफलदां रङ्गनाथातिहृद्याम्।
श्रुत्यन्तोद्भासमानां तिलकपरगतां न्यासपूर्वां कृतिं यः
व्यातेने न्यासयुक्तं दशकमपि गुरुः तं शरण्यं प्रपद्ये॥ ४२॥

पौराणिक्यैव रीत्या सकलसुमनसां बोधनार्थं परार्थम्
ग्रन्थं भूगोळनिर्णायकमथ सहितं व्याख्यया यश्चकार।
सर्वत्रैवं यतीन्द्रप्रवरफणितितात्पर्यमुर्व्यां प्रवक्ष्यन्
जेजीयात् देशिकेन्द्रस्त्वयमिति विबुधैः प्रार्थितश्चाश्रयेतम्॥ ४३॥

विद्यारण्यस्य वादोह्यभवदनुपमः सार्धमक्षोभ्यनाम्ना
राजा वादोक्तिमालां श्रुतिमकुटगुरोः अन्तिकं प्रैषयत्ताम्।

www.prapatti.com

तत्सर्वं वीक्ष्य सूरिः निरणयदसिना तत्त्वमस्युक्तिनाम्ना
विद्यारण्योक्त्यरण्यं विदलितमिति तं पूर्णविद्यं प्रपद्ये॥ ४४ ॥

सन्दृप्तः कृष्णमिश्रः स्वरचितकृतिना जेतुमार्यं यदागात्
सर्वज्ञः तद्विदित्वा व्यतरदथ च संकल्पसूर्योदयाख्यम्।
दृष्ट्वा तं वीतदर्पः गुरुपदकमलन्यस्तमूर्धातिवृत्तः
तादृग्विद्वत्प्रगल्भं त्वघटितघटनादक्षमाभावये तम्॥ ४५ ॥

श्रीरामाभ्युदयं विधाय कविराट् लब्धुं यशो डिण्डिमः
आगत्याथ यदुद्भवाभ्युदयतो मेने स्वयं निर्जितः।
स्तुत्वा तं कविवादिसिंहमनमत् भक्त्या ततो निर्गतः
तं गाधेयकुलानुरूपचरितं वेदान्तसूरिं भजे॥ ४६ ॥

निष्क्रम्याथ वनाद्रिमुख्यसदनान्यन्यानि चारात् हरेः
नत्वा श्रीकुरुकापुरीश्वरमथ श्रीरामसेतुं गतः।
स्नात्वा तत्र पुनर्भवादिरहितस्थानाप्तिहेतौ मुदा
भूयः प्राप भुजङ्गशायिसविधं यस्तं नमाम्यार्तिहम्॥ ४७ ॥

चोळेष्वप्रतिमानि विष्णुसदनान्यासेव्यभूयः स्वकाम्
जन्मक्ष्मां समुपागतः करिगिरीशाधिष्ठितां मुक्तिदाम्।
ध्यायन्नास हरिं प्रपन्नशरणं योगीन्द्रमुख्यार्चितम्
नित्यं स्वाश्रितसाधुबोधनपरो यस्तं प्रपद्ये गुरुम्॥ ४८ ॥

कश्चिद्देशिकमेत्य कुण्डलिवशीकाराग्रणीः मान्त्रिकः
शक्तिं दर्शितवान् यदा गुरुवरः तार्क्ष्यं तदा संस्तुवन्।
मन्त्रग्रामविदञ्जसा तमजयत् सम्प्रार्थ्य सोऽपि क्षमाम्
यातस्तं सकलज्ञताप्रकटिनं वेदान्तसूरिं भजे॥ ४९ ॥

मन्त्रोपासक आगतो गुरुवरं त्वाप्लावकालेऽपरः
कृत्वा मन्त्रबलान्महोदररुजा ग्रस्तं जहासाधमः।
ज्ञात्वा तत्क्षण एव तत्प्रतिमनुं तार्क्ष्यं जपन्नीरुजः
स्थूणारन्ध्रत एव तत् विषजलं प्रास्रावयत्तं भजे॥ ५० ॥

भूयोनिर्गत्य काञ्च्या अहिपतिशयनं सन्दिदृक्षुर्बुधेन्द्रः
मध्येमार्गं वितस्थे विश उदवसिते कस्यचित् सोऽर्धरात्रे।
भुङ्क्ते श्वेतस्तुरङ्गः तव मम चणकान् इत्युदीर्याथ दुग्धम्
प्रादात् यत्तन्निवेद्याप्यपिबदतिमुदा तं श्रये देशिकेन्द्रम्॥ ५१ ॥

निर्मायाहीन्द्रपुर्यां स्वयमतिसुभगं केनचित् प्रार्थितोऽन्धुम्
तेनैवाभिष्टुतश्च प्रकटितमहिमा सर्वतन्त्रस्वतन्त्रः।
नीत्वैवं वासरान् यः कतिचनकृतधीः प्रस्थितोऽथानुरङ्गम्
तत्रावात्सीत् स्वगेहे तमहमनुकलं शीलयाम्यन्तरङ्गे॥ ५२ ॥

श्रीमान् सद्भिरुदीरितश्शमधनैः ज्ञानब्धिराकाविधुः
तत्वानां चुलकं रहस्यचुळकं सद्रक्षणाय व्यधात्।
तत्वानां पदवीं रहस्यपदवीं सर्वोपसेव्यां च यः
सेवे तं श्रुतिमौलिदेशिकमणिं श्रीमाधवीश्रीपदम्॥ ५३ ॥

विष्णोर्हृद्यां रहस्यप्रथममणिगणं व्याकृतिं चातिरम्याम्
चक्रे यस्तत्वरत्नावळिमथ विवृतिं हृत्तमोनाशिनीं ताम्।
श्लोकद्वन्द्वस्थितार्थप्रकटनसरहस्योत्तमाङ्गावतंसम्
वेदान्ताचार्यवर्यं धुतकलिकलुषं तं श्रये सत्यवाचम्॥ ५४ ॥

तत्वानां नवनीतमद्भुतरसं कृष्णस्य तन्मुष्णतः
तद्वद्रस्यमहो रहस्यनवनीतं चातिहृद्यं सताम्।
तत्वोल्लासकरीं रहस्यमहितां यो मातृकां चादरात्
व्यातेने कविपुङ्गवो गुरुवरः तं प्रीणयाम्यन्वहम्॥ ५५ ॥

दिव्यं चाञ्जलिवैभवं बुधमनोलङ्कारमत्युज्वलम्
ह्यात्मोज्जीवकृते प्रधानशतकं तं सारसारं परम्।
श्रीवैकुण्ठपदाधिरोहपदवीं यो निर्ममे निर्ममः
सेवे तं परवादिनागगरुडं त्रैविद्यचूडागुरुम्॥ ५६ ॥

संसार भजतां अनर्थबहुळं निस्सारमप्यादरात्
लोकानामभयप्रदं भयदमप्यत्युद्धतानां तथा।

www.prapatti.com

व्यातानीदभयप्रदानलसितं सारं पुमर्थप्रदम्
यस्तं देशिकमाश्रयेऽनवरतं प्रत्यर्थिशैलाशनिम्॥ ५७॥

प्रारभ्य प्रथमात् रमासहचरात् स्वाचार्यसीमावताम्
पूर्वेषामवरोहणक्रमगतां सत्सम्प्रदायस्य च।
सम्मान्यां परिशुद्धिमातनुत यो रम्यां सतां श्रेयसे
तं वेदान्तगुरूत्तमं शमनिधिं वन्दे दयावारिधिम्॥ ५८॥

लक्ष्मीनाथकृतोपकारनिवहान् कारुण्यपूर्णोदयान्
जन्मावृत्तिनिवर्तकान् निजगुणावृत्तिप्रवृत्युन्मुखान्।
यः प्राचीकटदाश्रितामरतरुः व्यक्तेऽपकारिण्यपि
सन्त्यक्तापकृतीः अहो ह्युपकृतीः कुर्वन्तमन्तर्दधे॥ ५९॥

सारासारपयोनिधिप्रमथनात् सारार्थजातं गुरुः
सङ्गृह्णन्नथ सारसङ्ग्रहसमाख्यातां कृतिं निर्ममे।
संसारातिविरक्तसाधुजनतासन्त्राणनित्यव्रती
कंसारातिपदाम्बुजातमधुपो यस्तं श्रये देशिकम्॥ ६०॥

श्रीरङ्गे भोगितल्पं त्वभिगमनमुखैः अर्चयन्नन्वहं यः
साधुभ्यः स्वप्रबन्धान् जलनिधितनयाप्रेयसोऽतिप्रियां श्च।
व्यावृण्वन्नध्यवात्सीत् निखिलकुमतितामिस्रचण्डप्रभावान्
भक्त्या तं वेदचूडागुरुवरमनिशं चिन्तयाम्यन्तरङ्गे॥ ६१॥

स्वच्छात्रब्रह्मतन्त्राभिधवरमुनये ब्रह्मवित्तन्त्रवेत्रे
प्रीत्या यो वेदचूडायुगलमभिदधे सर्वतन्त्रस्वतन्त्रः।
तं प्रज्ञासिन्धुमन्धन्तमसमपनयन्तं बुधाम्भोजसिन्धुम्
वाचां धाराभिरासेचनकमभिरुचं देशिकेन्द्रं नमामि॥ ६२॥

सम्यग्भक्तिमुपेयुषां निजपदद्वन्द्वैकरक्षावताम्
साधूनां श्रुतिभाष्यमाकलयता येनानघं द्विश्शतम्।
प्रीत्याफणि फणीन्द्रशायिकरुणावेणीसमाप्लाविना
भक्त्या तं कलये निरन्तरमहं वेदान्तसूरिं गुरुम्॥ ६३॥

शिरसि निगमचूडादेशिको योऽतिभक्त्या
हरिपदरसिकानां पादरक्षां दधार।
दुरितहरणरक्षा तद्गुरोः पादरक्षा
भवतु मम तु साक्षात् मस्तके पादरक्षा॥ ६४ ॥

श्राद्धे यस्स्वपितुर्न्यमन्त्रयदथो विप्रांस्तदानागतान्
दृष्ट्वा तत्समये स्मरन् हयमुखं प्रारब्धवांस्तत्क्रियाम्।
भोक्त्राकारत आगता बुभुजिरे भुक्तिं च तृप्ता गतः
निष्प्रत्यूहं अकारयन्निति विदन् हृष्टो गुरुस्तं भजे॥ ६५ ॥

कश्चित् रत्नं च रुक्मं गुरुमनस उपादानकाले परीष्ट्यै
प्रादात् तत् देशिकेन्द्रः बहिरुदवसतेः प्राक्षिपत् सद्य एव।
तं वैराग्यैकरत्नं मृदुपलकनकाद्यात्तसाम्यं निरीहम्
वेदान्ताचार्यवर्यं प्रसदनसुमुखं चिन्तयाम्येकतानः॥ ६६ ॥

अस्तावीत् हृद्यपद्यैः शतकदशमितैः प्रार्थितः कीर्तिपूर्त्यैः
श्रीरङ्गेशाङ्घ्रिरक्षानुतिततिमहितां निर्ममेत्वेकयामे।
श्रुत्वा तां रङ्गनाथः कविकथकहरिस्त्वं भवेत्याह्वयत् यम्
स्तुत्यं सर्वैः स्तवीमि श्रुतिशिखरगुरुं तत्कृपालब्धसूक्त्या॥ ६७ ॥

व्याचक्रे मुनिवाहनस्य यमिनस्सूक्तिं सुधावर्षिणीम्
वाचाभिः हृदयङ्गमाभिरपरां सूक्तिं च तां माधुरीम्।
प्रश्नानां महतां अनर्घवचसां भावान् स्फुटं व्यञ्जयन्
यस्तं वेदशिरोगुरूत्तममहं सञ्चिन्तयाम्यन्वहम्॥ ६८ ॥

आत्मारामा शठारेर्भगवदनुभवानन्दलीलैकलोलाः
तादृग्भावास्तदीयानननळिनदळान्निर्गतास्सूक्तयश्च।
तासां व्याख्या यदीया निगमपरिमळाभिख्ययाघ्रापिताभूत्
तत्तादृक्धीसुधाब्धिं निगमततिशिरोदेशिकं तं प्रपद्ये॥ ६९ ॥

चक्रे तात्पर्यरत्नावाळिमतिमधुरां स्निग्धगम्भीरभावाम्
धार्यां सद्भिश्शठारात्यनुभवसुमनोहारिसूक्तेश्च सारम्।

www.prapatti.com

सङ्गृह्य श्रीशपूजाक्रममवनिबुधैः प्रार्थितो निर्ममे यः
संसेवे वादिसिंहं कविकुलतिलकं वेदचूडागुरुं तम्॥ ७० ॥

कान्तोदन्तं पवनतनयात् संश्रुतं स्वप्रियायै
कान्तोदन्तं रघुपतिरथो हंसतस्सन्दिदेश।
इत्याशंसत्सरसवचनैः हंससन्देशरत्नम्
वेदान्तार्यः कविकुलगुरुः यो व्यधात्तं नमामि॥ ७१ ॥

नीवीं तामतुलां सुभाषितवतीं रम्यां सदानन्दिनीम्
सुश्लिष्टां सरसां परार्थकलितां यश्चाकरोन्निर्ममः।
सन्देशं सरहस्यमादरकृतं तत्वार्थसन्देशिनीम्
व्याख्यां चाश्रितमाधवात्मजपरित्राणाय तं भावये॥ ७२ ॥

प्रबन्धानां सारं निघसनियमं च द्वयमनोः
मनोर्मूलस्यापि द्रविडवचनैः सङ्ग्रहमथ।
प्रसिद्धान्त्यश्लोकप्रविमलसदर्थस्य च मुदा
व्यधात् यस्तं वन्दे द्रविडनिगमास्वादरसिकम्॥ ७३ ॥

श्रीमद्देवाधिनेतुस्सदयितहृदयस्यार्तिहर्तुः प्रसादात्
पुत्रं कारुण्यपात्रं सकलबुधमणिस्यूतिसूत्रं पवित्रम्।
रोहिण्यां रङ्गपुर्यां नभसि समुदितं जातकर्मादिना यः
संस्कुर्वाणस्तदान्तर्मुमुद अविरतं भावये देशिकेन्द्रम्॥ ७४ ॥

पुत्रः पित्रा विधात्रा वरद इति मुदावाप येनाभिधेयम्
काले चैवोपनीत स्तदनु च सकलाम्नायजातं च लेभे।
यस्माच्छस्त्राण्यधीतो यतिपतिवरसिद्धान्तशस्तध्वजोऽभूत्
तं वेदान्तार्यवर्यं शरणमनुकूलं यामि सूक्त्या च नौमि॥ ७५ ॥

ग्रन्थालोकनदत्तदृष्टिरथ तद्वीथ्यागतं लक्ष्मणम्
नाजानात् तदनु क्रुधा तदनुगाः पादौ चकर्षुर्गुरोः।
अज्ञानात् कृतमित्युदीर्य विनमन् तं च क्षमां प्रार्थयन्
यद्देशान्निरगात् सदारतनयो यस्तं भजे देशिकम्॥ ७६ ॥

www.prapatti.com

कावेरीतीरलोलं वरदमभिनमन् सत्यकल्याणपुर्याम्
सार्धं पुत्रेण दारैः विशदमुपदिशन् आश्रितेभ्यस्सदर्थान्।
तत्रैवास्ते सुखेनेत्यवगततदुदारप्रवृत्तिः सदारः तु
आयातो लक्ष्मणार्यश्शरणमुपगतो यं तमार्यं प्रपद्ये॥ ७७ ॥

आयातं तमुदीक्ष्य देशिकवरः पृष्ट्वा च तत्कौशलम्
दुर्वर्णाप्तिनिदानमाधिहरणोपायं च बुध्वा तदा।
स्वीयाङ्घ्र्यम्बुजवार्यधापयदथो तं नीरुजं चाकरोत्
सन्तानाप्तिवरं ददौ च कृपया यस्तं भजाम्यार्तिहम्॥ ७८ ॥

शिष्याणां दुरितं तदीयगुरुमप्याहन्ति निर्दोषिणम्
हीत्याद्यार्यवचः कदापि वितथं नैवेति चोद्घोषयन्।
साधुर्लक्ष्मणसूरिरप्यनुकलं यत्पादतीर्थं मुदा
पायं पायमवाप पुत्रसुफलं यत्सेवया तं भजे॥ ७९ ॥

ध्यायन् रङ्गमनु प्रयास्यति गुरौ म्लेच्छैर्यदास्कन्दितम्
श्रीरङ्गं नगरं बुधा श्च बहवो नष्टाश्च शिष्टास्स्वयम्।
रङ्गत्राणपरायणास्तदनुगोप्यार्यस्तदापालयत्
मा याहीति वचस्सुदर्शनकवेस्तं देशिकं संस्तुवे॥ ८० ॥

आदौ येन सुदर्शनार्यकलिता श्रीभाष्यसुव्याक्रिया
प्रख्याता श्रुतकाशिकेत्यभिधया कृच्छ्रेण संरक्षिता।
सत्पात्रेषु नियोजिता च तदनु ब्रह्मोपदेशः कृतः
याभ्यां यौ सुरक्षितौ बुधसुतौ तं संश्रये देशिकम्॥ ८१ ॥

गत्वा यादवकाश्यपीधरवरं कल्याणतीर्थं गतः
कृत्वा कृत्यमुदारधीः यतिपतिं संसेव्य यस्त्वादरात्।
आर्तत्राणपरायणं स्वशरणं नारायणं संश्रितः
नत्वासेचनकं रमासहचरं हृष्टस्तमाभावये॥ ८२ ॥

पुत्राय संयमिमणीक्षणपात्रिताय
तत्रैव यो द्रविडवेदशिरोऽर्थजातम्।

मित्राय वादितमसो वरदाय सूरिः
    प्रीत्यादिशत्तमहमन्वहमाश्रयामि॥ ८३ ॥

आशास्य मङ्गलमनर्घमुदारगीर्भिः
    तत्क्षेत्रसम्पदुपलब्धिनिधिं कुमारम्।
तन्मङ्गलं पुनरवाप ततो निसृष्टः
    यस्तं गुरुं प्रणिपतामि सदारसूनुम्॥ ८४ ॥

रम्यामत्यद्भुतार्थां परिचितसरसां रङ्गनाथाविहृद्याम्
    जन्मानावृत्तिहेतुं दुरितविदलिनीं सर्वसौभाग्यदात्रीम्।
शत्रून्मादापहर्त्रीमहिशयनहिताशासनाभीतिशंसाम्
    चक्रे यो वेदचूडागुरुरुदितदयस्सन्ततं तं भजामि॥ ८५ ॥

श्रुत्वा गोपणभूमिपो यमनिभान् जित्वा तुरुष्कान् भुवि
    श्रीरङ्गाधिपतिं स्वकीयविषये संस्थाप्य भूयः क्रमात्।
पूजां कारयतीति हर्षवचनं रङ्गं प्रति प्रस्थितः
    यो दारैस्सह दारकेण च गुरुस्तं संश्रयेऽस्मन्निधिम्॥ ८६ ॥

प्रणवकृतविमानं भक्तवर्गान् पुनानम्
    निखिलशुभनिदानं मुक्त्युपायैकतानम्।
भुजगमधिशयानं वाञ्छितार्थान् ददानम्
    व्यनमदथ युवानं यस्सिषेवे तमीडे॥ ८७ ॥

प्रणम्य रङ्गराजमात्मगेहमाप्य धीमताम्
    प्रवर्तयन्मुदा स्वपादभक्तियुक्तचेतसाम्।
त्रयीशिरोयुगं सदा सदारदारकस्स्तुतः
    बभौ च यो गुरुर्महान् तमाश्रयेऽर्थिकल्पकम्॥ ८८ ॥

भाषागीतितदन्वितार्चनविधीन् केचिन्न्यषेधंस्तदा
    तान् सर्वानजयन्नृपस्य पुरतस्संस्थापयन् सत्पथम्।
देवस्याध्ययनोत्सवान् प्रतिहतानाकल्पमव्याहतम्
    यश्चाकारयदाश्रयामि सततं तं वेदचूडागुरुम्॥ ८९ ॥

काञ्च्यां कश्चिददूषयन्मतमथो रामानुजीयं यदा
वादे तं विजिगाय यो मुनिवरः श्रीब्रह्मतन्त्रोत्तमः।
तादृक्छिष्यं उपाश्रितामरतरुं सौभाग्यरत्नाकरम्
वेदान्तार्यगुरुं भजाम्यनुदिनं तत्पादपद्मे रमे॥ ९० ॥

सारं कृत्वा रहस्यत्रयपरिकलितं सर्वलोकोत्पुनानम्
तत्वोदन्वत्प्रभूतं प्रविमलसुमनस्सारमात्मीयसारम्।
श्रीमान्योऽधापयन्नो भवविषयजुषः संश्रितत्राणहेतोः
वन्दे तं वेदचूडागुरुमनवरतं तत्कृपालब्धवर्णः॥ ९१ ॥

तत्वार्थे विशदीकृतेऽपि च मतिभ्रान्त्यान्यथा मानवाः
सन्दिग्धा इति यो दयार्द्रहृदयः शङ्कानिवृत्त्यै सताम्।
शङ्कानां परिहारमाश्रितपरित्राणप्रवीणो गुरुः
व्यातेने कविवादिपञ्चवदनस्तं वन्दिषीयान्वहम्॥ ९२ ॥

शिल्पी पीठे स्वक्लृप्ते चतुरमतिरपि श्लेष्टुमार्यस्य मूर्तिम्
आरेभे तक्षितुं यत्तदभवदतुलं लोहितं तत्कपोले।
स्वीयं वैदुष्यमुर्व्यां प्रहतमिति वदन् सर्वविज्ञं ववन्दे
शास्त्रं शिल्पार्थसारं व्यतनुत गुरुराट् यस्तदाभावये तम्॥ ९३ ॥

श्रीवेङ्कटेशवदनाम्बुजनिर्गतास्ताः
को वा कृतीर्गणयितुं प्रभवेत् विपश्चित्।
तत्रालभेककृतिरेव पुमर्थलब्ध्यै
तादृग्गुरूत्तममयेऽहमनन्यभक्त्या॥ ९४ ॥

हरिदिनतिलकाख्यं श्लोकरूपं निबन्धम्
हरिदिनकरणीयं नित्यकृत्यं प्रवक्तुम्।
व्यरचयदनघं यो धर्मशास्त्रानुरोधम्
हरिपदपरिचारार्थमासेवये तम्॥ ९५ ॥

ब्रह्मसूत्रनिर्मितिप्रतिष्ठितिप्रबोधिकाम्
ब्रह्मसूत्रपूर्वकप्रतिष्ठितिं व्यधात् कृतिम्।

www.prapatti.com

ब्रह्मतन्त्रवित् स्वतन्त्र एव सर्वतन्त्रयुक्
ब्रह्मतन्त्र संयमीन्द्रदेशिकं तमाश्रये॥ ९६ ॥

वैश्वदेवकारिकाकृतिं कृतिं लिलेख यो
वैश्वदेवकर्मतत्प्रयोगरीतिदर्शिनीम्।
दिव्यदेशमङ्गलप्रकीर्तनाय निर्मिताम्
दिव्यसूक्तिमाह तं गुरूत्तमं भजे सदा॥ ९७ ॥

प्रीत्या रङ्गाधिनेतुः प्रसदनमहितः पुस्तकं ज्ञानमुद्राम्
लेभे यश्चिह्नभूतं करकमलयुगे सर्वतन्त्रस्वतन्त्रः।
वेदान्ताचार्यवर्यं शमदमकरुणाम्भोनिधिं ज्ञानराशिम्
वन्दे तं वादिपञ्चाननमखिलगुरुं भक्तमन्दारमीड्यम्॥ ९८ ॥

आम्नायमौळिगुरुवर्य! कृपाम्बुराशे!
घण्टावतार! विनयोज्वल! वादिसिंह!।
सर्वज्ञ! संश्रितजनप्रिय! सर्वमान्य!
श्रीवेङ्कटेश! कविपुङ्गव! संश्रये त्वाम्॥ ९९ ॥

रसयति रसना मे स्वादु नामामृतं ते
स्मरति च हृदयं मे त्वत्कृतोदारसाह्यम्।
प्रणमति मम मूर्धा त्वत्पदाम्भोजयुग्मम्
परिणतमिह मे तत् भागधेयं सुधेयम्॥ १०० ॥

जयति जगति वेदान्तार्यवर्यस्सुधीन्द्रः
जयति सकलसेव्या तत्कृतोदारवाणी।
जयति च वसुधेयं तत्पदन्यासधन्या
जयति सुजनगोष्ठी तद्गुणानुद्गृणन्ती॥ १०१ ॥

सवितृनिभशरीरे श्रीशघण्टावतारे
श्रुतिसरणिविहारे वादिभङ्गातिधीरे।
स्तुतिवचनविदूरेऽनन्तसूरेः कुमारे
सहकृतसुतदारे भावना मेऽस्तु धीरे॥ १०२ ॥

www.prapatti.com

प्राचीनाचार्यवाचां समुचितपथसञ्चारलब्ध्या यथार्थान्
बोद्धुं शक्तो धरित्र्यां अकृतकवचनोत्तंससूरेर्न चान्यः।
अस्तीत्यालोच्य सम्यक् सुदृढमहमुदाराश्रयं तं प्रपद्य
स्मारं स्मारं तदङ्घ्रिद्वयमनवरतं नौम्यहं तत्कृपां ताम्॥ १०३॥

अबद्धोऽपि बद्धः सुबद्धोऽपि बद्धः
मदीयः प्रबन्धः सदा सन्निबद्धः।
प्रबुद्धोऽत्र यश्च त्रयीशेखरार्य-
प्रमोदावहाङ्घ्र्यब्जबद्धस्समिन्धे॥ १०४॥

अनन्तसूरिसूनुरत्युदारधीस्सदाश्रयात्
निरन्तरं हरिं भजन्नवाप विश्ववैभवम्।
तदाश्रयात् सदाश्रयस्तदीयवैभवं जगौ
स गोपबालकः कृतिं समर्पयच्च तत्पदे॥ १०५॥

समासु सर्वासु सतीषु भाग्यात्
समान्वभूत् यद्विभवोऽतिवैभवम्।
ततोऽतिशेतेऽद्य च कीलकोऽयम्
यत्सप्तशत्युत्सववैभवोत्कः॥ १०६॥

श्रीमद्वेदान्तसूरिः कविकथकघटाकेसरी वेङ्कटेशः
सर्वैस्सर्वत्र पूज्यो निखिलशुभगुणस्सर्वतन्त्र स्वतन्त्रः।
आत्मीयं च प्रभावं सकलबुधमुदेऽचीकरत् सुप्रसन्नः
श्रीमद्वेदान्तरामानुजगुरुकरुणाशालिगोपालवाचा॥ १०७॥

कौण्डिन्यवंशतिलकस्य नृसिंहसूरेः
नप्ता बुधप्रवररङ्गधुरीणपौत्रः।
श्रीकृष्णसूरितनयो विदुषां विधेयः
गोपालसूरिरनुवत् गुरुराट्प्रभावम्॥ १०८॥

॥ इति श्रीमन्निगमान्तमहादेशिकवैभवशतकम् समाप्तम्॥

कवितार्किकसिंहाय कल्याणगुणशालिने।
श्रीमते वेङ्कटेशाय वेदान्तगुरवे नमः॥